

SÜRDÜRÜLEBİLİR TÜKETİM BAĞLAMINDA LOSTRA İŞLETMELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ahmet ERYEŞİL¹

Öz

Tüketimin bir kültür haline dönüşmesiyle ihtiyaç ve istek kavramları birbirinin yerini almış ve gerek üretim gerekse tüketim miktarlarında ciddi artışlar yaşanmıştır. Ancak zaman içinde bireyler arasında 'tüketmek için tüketim' anlayışının hâkim olması ile ekolojik kapasite sınırları aşılmış ve özellikle su gibi hayati öneme sahip doğal kaynaklar tükenme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu durum ilk zamanlarda pek önemsenmese de, zaman geçtikçe ortaya çıkan ekolojik kaynaklı sorunlar ve gelecekte 'su savaşları'nın yaşanabileceği görüşü; bireyleri, işletmeleri, hükümetleri ve diğer kuruluş ve örgütleri çözüm arayışlarına yönlendirmiş ve sürdürülebilir tüketim anlayışı tartışılmaya başlanmıştır. Küresel çapta yaşanan bu kriz ortamında tehditleri fırsata çevirmeye yönelik olarak ön plana çıkan lostra işletmeleri, ayakkabıların kullanım ömrünü mümkün oldukça uzatarak hem su kaynaklarının tüketimini azaltmakta hem de maddi açıdan önemli tasarruflar sağlamaktadırlar. Bu çalışmanın amacı; sürdürülebilir tüketim bağlamında ayakkabı üretiminde kullanılan su miktarlarını vurgulayarak lostra işletmelerinin sürdürülebilir tüketim anlayışına katkıları ifade etmektir. Bu amaç doğrultusunda konu ile ilgili kavramsal ve görgül bir literatür taraması yürütülmüş; literatür taraması kapsamında sürdürülebilir tüketim, ayakkabı tüketimi, su tüketimi ve lostra işletmeleri ile ilgili kaynaklar 25 Şubat 2023-15 Mart 2023 tarihleri arasında çevrimiçi veritabanları üzerinden incelenmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışma neticesinde; lostra işletmelerinin sundukları hizmetler ile sürdürülebilir tüketim anlayışını destekleyerek ekolojik dengenin korunmasına katkı sağladıkları bilgisine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Sürdürülebilir Tüketim
Ayakkabı Tüketimi
Su Tüketimi
Lostra

Makale Hakkında

İnceleme Makalesi

Gönderim Tarihi : 20.03.2023
Kabul Tarihi : 02.05.2023
E-Yayın Tarihi : 15.10.2023
DOI : 10.58702/teyd.1268299

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, e-posta: aeryesil56@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8293-432X

A REVIEW ON LOSTRA BUSINESSES IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE CONSUMPTION

Abstract

With the transformation of consumption into a culture, the concepts of need and desire have replaced each other and serious increases have been experienced in both production and consumption amounts. However, over time, with the understanding of 'consumption to consume' prevailing among individuals, ecological capacity limits have been exceeded and vital natural resources such as water have faced the danger of exhaustion. Although this situation was not given much importance in the early days, the ecological problems that emerged over time and the opinion that 'water wars' may occur in the future; individuals, businesses, governments and other institutions and organizations have directed troubles to seek solutions and the understanding of sustainable consumption has begun to be discussed. In this climate of global crisis, the lostra businesses that have stepped forward to turn threats into opportunities are not only reducing the consumption of water resources, but also saving significant financial savings by extending the life of shoes as much as possible. The aim of this study; in the context of sustainable consumption is to emphasize the amount of water used in shoe production and to express the contributions of lostra businesses to the understanding of sustainable consumption. For this purpose, a conceptual and empirical literature review was conducted on the subject; within the scope of literature review, resources related to sustainable consumption, shoe consumption, water consumption and lostra businesses were examined through online databases between 25 February 2023 and 15 March 2023. As a result of this study; it has been found that lostra businesses contribute to the protection of ecological balance by supporting the understanding of sustainable consumption with the services they provide.

Keywords

Sustainable Consumption
Shoe Consumption
Water Consumption
Lostra

Article Info

Review Article

Received : 20.03.2023
Accepted : 02.05.2023
Online Published : 15.10.2023
DOI : 10.58702/teyd.1268299

Kaynakça Gösterimi: Eryeşil, A. (2023). Sürdürülebilir Tüketim Bağlamında Lostra İşletmeleri Üzerine Bir İnceleme. Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi, 4 (2), 181-196.

Citation Information: Eryesil, A. (2023). A Review on Lostra Businesses in the Context of Sustainable Consumption. Journal of Society, Economics and Management, 4 (2), 181-196.

GİRİŞ

Tarihin her döneminde, insanoğlunun hayatta kalabilmesi ve neslini devam ettirebilmesi için üretmesi ve tüketmesi kaçınılmaz olmuştur. Ancak sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan, sürekli tüketimden beslenen ve bu şekilde gelişen yeni dünya düzeninde, insanoğlu ihtiyaçlarından çok isteklerini karşılamak için tüketir hale gelmiştir. Özellikle üretimin öncelikli konumunu tüketime devrettiği postmodernizm ile birlikte tüketim olgusu; temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik bir zorunluluktan çok bireyleri toplum içerisinde sınıflandırmaya, hayat tarzlarını belirlemeye ve bireylerarası etkileşimi sağlamaya yönelik bir keyfiyet aracına dönüşmüş durumdadır (Can ve Ayvaz, 2017: 111). Dolayısı ile artık bireyler açısından asıl önemsenen ürünlerin öz olarak ne oldukları değil; bunların ne anlam ifade ettikleri, nerede, nasıl, kiminle ve ne kadar tüketildikleridir (Sceats, 2000: 1-2).

Tüketim olarak adlandırdığımız olgu, tüm ekonomik sistemlerin ve pazar ortamlarının oluşma nedenidir (İslamoğlu ve Altunışık, 2008: 3). Ekonomik sistemlerin ve pazarların her geçen gün gelişmesi, küresel çapta rekabetin güçleşmesi, tüketicilerin yaşam tarzlarının, alışkanlıklarının, tasarruf eğilimlerinin vb. etkenlerin değişmesi tüketim davranışlarını da etkilemiştir. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra yaşanan hızlı nüfus artışı sonucu artan üretim ve tüketim miktarları ve bunun haricinde tüketim olgusunun zorunlu ihtiyaçların ötesinde psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçların tatminine yönelik bir olgu olarak değerlendirilmeye başlanması, doğal kaynakların hızla ve bilinçsizce tüketilmesine neden olmuştur. Bilhassa su gibi hayati öneme sahip doğal kaynakların bilinçsizce kullanılması ve bu kullanım oranlarının sürdürülebilir nicelikte olmaması; bireyleri, işletmeleri, hükümetleri ve diğer kuruluş ve örgütleri yaşanabilir bir dünya için sorumlu davranmak zorunda bırakmış, tüketim davranışlarının gözden geçirilmesi ve sürdürülebilir tüketim anlayışının benimsenmesi gündeme gelmiştir (Brown ve Cameron, 2000: 27-30).

Giyinme olarak adlandırılan ihtiyaç, bedenın dış etkenlerden korunması, beslenme ve barınma gibi en temel ihtiyaçlardan birisidir. Giyinme ihtiyacı kapsamında değerlendirilen ayakkabı ise, ilkel zamanlardan bugüne kadar değişim ve gelişim göstererek ayağı dış etkilerden korumayı ve bunun dışında kıyafetleri estetik açıdan tamamlamayı sağlamaktadır. Ayakkabılar, sundukları işlevsel faydalar ötesinde aynı zamanda bireyin toplumdaki yerini, varlığını ve saygınlığını simgeleyen sembolik faydalar da sunmaktadırlar (Leblebici, 2004: 4). Ancak özellikle son dönemlerde, diğer birçok üründe olduğu gibi, ayakkabı tercihlerinde de işlevsel faydalar değil, sembolik faydalar öncelenir hale gelmiştir. Bu durum sonucunda da ayakkabıların kullanım amacı ve süresi değişim göstermiş, üretim ve tüketim miktarlarında hızlı bir artış yaşanmıştır.

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA) tarafından 2014 yılında yayımlanan *Ayakkabıcılık Sektör Raporu*'na göre; dünyada kişi başına yıllık ortalama üç çift ayakkabı (deri) tüketimi gerçekleşmektedir (DOĞAKA, 2014: 5). Ancak her üretilen üründe olduğu gibi ayakkabı üretiminde de kullanılan doğal kaynaklar sınırsız değildir. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-Institute for Water Education* (UNESCO-IHE) tarafından 2004 yılında yayımlanan *Value of Water Research* raporuna göre, bir çift ayakkabı (deri) üretiminde 8000 litre su kullanılmaktadır (UNESCO-IHE, 2004: 42). Kişi başına yıllık ayakkabı tüketim ortalaması ve bir çift ayakkabı üretiminde harcanan su miktarı dikkate alındığında, bu durumun sürdürülebilir olmayacağı ve ciddi ekolojik sorunlara neden

olabileceği ifade edilebilir. Tam bu noktada bir çözüm önerisi olarak değerlendirilebilecek olan 'lostra' işletmeleri; sunmuş oldukları hizmetlerle ayakkabıların bakımını ve onarımını gerçekleştirerek kullanım ömrünü mümkün oldukça uzatmakta, dolayısıyla da sürdürülebilir tüketim anlayışına katkı sağlamaktadırlar.

Çalışma kapsamında ilk olarak konunun ilgilenen araştırmacılar tarafından anlaşılabilmesi için kavramsal bir çerçevede sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir tüketim açıklanmış, daha sonra sürdürülebilir tüketim anlayışını ortaya çıkaran gelişmelere değinilmiş ve ardından sürdürülebilir tüketimin boyutları ve paydaşları ifade edilmiştir. Sürdürülebilir tüketim anlayışı açıklandıktan sonra ise ayakkabı tüketimi, su tüketimi ve lostralar arasındaki ilişki ortaya koyulmuş ve bu ilişki sürdürülebilir tüketim bağlamında değerlendirilmiştir.

1. Sürdürülebilir Tüketim

1.1. Kavramsal Açıdan Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Tüketim

Sanayi devrimi ile birlikte oluşturulan bugünkü ekonomik sistemler, sınırsız ekonomik büyümeyi ve refah düzeyinin sürekli artırılmasını temel almışlardır. Ancak bu ekonomik büyüme ve refah düzeyini artırma hevesi, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında olumsuz etkilerini hissettirmeye başlayarak pek çok ekolojik kaynaklı sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun yanında yaşanan hızlı nüfus artışı ve değişen tüketici davranışları da bu ekolojik kaynaklı sorunların olumsuz etkilerini daha hissedilir hale getirmiştir. Ekolojik sorunların olumsuz etkilerinin günden güne daha fazla hissedilmesiyle birlikte hükümetlerin, işletmelerin ve bireylerin ekolojik denge konusundaki farkındalık düzeyleri artmış ve 1970'li yılların başından itibaren söz konusu ekolojik sorunlar ilgili çevrelerce tartışılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda yayımlanan kitaplarda, makalelerde ve düzenlenen uluslararası düzeydeki konferanslarda mevcut ekonomik sistemler sorgulanmış ve ekolojik dengeyi olumsuz anlamda en az etkileyecek çevre dostu ekonomik sistemlerin geliştirilmesi gerektiği dile getirilmiştir (Karalar ve Kiracı, 2011: 63-64).

Çevre dostu ekonomik sistemlerin geliştirilmesi süreci, ilk olarak 1972 yılında İtalya'nın köklü düşünce kuruluşlarından biri olan Roma Kulübü tarafından yayımlanan *The Limits To Growth* adlı rapor ile başlamış ve bu süreç Birleşmiş Milletler tarafından 1987 yılında yayımlanan *Our Common Future: Brundtland* raporuyla ciddi bir aşama katetmiştir (Meadows vd., 1972: 45-46; UN, 1987: 10). Brundtland raporu; çevre dostu ekonomik gelişme anlayışına dayanan ve 'sürdürülebilirlik' teriminin kavramsal tanımlamasına önemli katkıları olan uluslararası bir rapordur. Bu rapora göre sürdürülebilirlik; bugünün ihtiyaçlarını, gelecek nesillerin de kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamaktır (UN, 1987: 5). Diğer bir ifadeyle, sürdürülebilirlik; ekosistemdeki çeşitliliğin ve yenilenemez doğal kaynakların gelecek nesillere aktarılabilmesi için, bugünkü neslin yenilenemez doğal kaynak kullanımının sınırlandırılması ve ekosistem üzerindeki olumsuz etkilerinin sistemin kapasitesinin üzerine çıkmayacak düzeyde tutulmasıdır (Ercoşkun, 2007: 9).

Sürdürülebilirliğin ilgili çevrelerce kavramsal olarak tartışılmaya başlanması ve bir düşünce tarzı şeklinde değerlendirilmesi ile birlikte, toplumda doğal kaynakların gelecek nesillere aktarılabilmesi noktasında bir farkındalık yaratılmış ve özellikle tüketim davranışlarında çevre dostu olarak nitelendirilen değişimler yaşanmıştır. Bu doğrultuda, yaşamın her alanında olduğu gibi, mevcut tüketim davranışlarında da sürdürülebilirlik

düşüncesi etkisini göstermiş ve 'sürdürülebilir tüketim' kavramı gündeme gelmiştir. Sürdürülebilir tüketim kavramı, 2002 yılında yayımlanan *Organisation for Economic Co-operation and Development* (OECD) raporunda şu ifadelerle tanımlanmıştır; yaşam döngüsü bakışı ile gelecek nesillerin ihtiyaçlarını dikkate alarak doğal kaynakların, toksik maddelerin atık salınımlarının ve çevreye zarar veren diğer maddelerin kullanımını en aza indirgerken temel ihtiyaçları karşılayan ve daha iyi bir yaşam standardı sunan ürünlerin kullanımınıdır (OECD, 2002: 2). Norveç Çevre Bakanlığı tarafından 1994 yılında yapılan ve OECD 2002 yılı raporunda yayımlanan bu tanımlamaya göre sürdürülebilir tüketim anlayışı, gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmayı amaçlayan uzun süreçli ve tüm insanlığın katılımını gerektiren bütüncül bir tüketim anlayışıdır.

1.2. Sürdürülebilir Tüketim Anlayışını Ortaya Çıkaran Gelişmeler

İnsanoğlunun faaliyetleri sonucunda çevreye verdiği zararlar, doğanın kendini yenileyebilme yeteneği sayesinde uzun bir süre önemsenmemiş ve hatta doğanın zaman içerisinde bu zararları tamamen yok edebileceği düşünülmüştür. Ancak gün geçtikçe, düşünülen aksine, çevreye verilen zararlar nitel ve nicel olarak artış göstermiş ve doğanın kendini yenileyebilme yeteneğinin çok üstüne çıkmıştır. Bunun sonucunda da ekolojik kaynaklı birçok sorun ortaya çıkmış ve tüm canlıları etkileyen tehlikeli bir süreç başlamıştır. Özellikle dünya genelindeki ekonomik büyüme ve refah düzeyini artırma hevesinin tetiklediği bu tehlikeli süreç, 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra yaşanan hızlı nüfus artışının tüketim miktarlarını ciddi oranlarda artırması ile daha hissedilir hale gelmiştir (Keleş ve Hamamcı, 2005: 25).

Bireylerin varoluşları gereği beslenme, barınma ve giyinme gibi tüketimle ilgili temel ihtiyaçları bulunmaktadır. Buna yönelik olarak tarihin her döneminde bireyler ihtiyaçlarını karşılayabilecek ürünlerin üretilmesini ve ardından bunların tüketilmesini gerçekleştirmiştir. Ancak zaman içerisinde tüketim olgusunun kültürel bir değer olarak algılanması ile tüketim davranışlarının anlamı değişmiş ve bireyler 'tüketmek için tüketir' hale gelmiştir (Çetinkaya, 2022: 37). Bu durumun sonucunda da doğrudan ya da dolaylı olarak çevreye verilen zarar ve doğal kaynakların tüketimi artmış, sürdürülebilir tüketim anlayışı tartışılmaya başlanmıştır. Sürdürülebilir tüketim anlayışını ortaya çıkaran gelişmeler genel olarak şu şekilde açıklanmaktadır:

1. Çevre kirliliğinin artması.
2. Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesi.
3. Karbondioksit salınımının artması.
4. Biyolojik çeşitliliğin azalması.
5. Kültürel değişimler ve yaşam kalitesinin artması.
6. Küreselleşme ve yarattığı ölçek ekonomisi. (Aksu, 2014: 32).

Sürdürülebilir tüketim anlayışını yukarıda açıklanan gelişmeler de dikkate alındığında, bütüncül bir yaklaşım tarzı ile toplumun her kesimi tarafından benimsenmesi gerektiği ve yanı sıra bireylerin hem bugünü hem de gelecekleri için hayatlarının her alanında sürdürülebilirlik farkındalığı içerisinde olmalarının kaçınılmaz bir gerçek olduğu söylenebilir.

1.3.Sürdürülebilir Tüketimin Boyutları

Sürdürülebilir tüketim, literatürde çeşitli alt boyutlar ile ele alınmıştır. İlk olarak eski Japonya Başbakanı Junichiro Koizumi tarafından 2004 yılında Sekizler Grubu (G8)² zirvesinde dile getirilen sürdürülebilir tüketimin boyutları; azaltma (*reduce*), yeniden kullanma (*reuse*) ve geri dönüşüm (*recycle*) yani kısacası '3R' kavramı ile tanımlanmıştır. Sürdürülebilir tüketimin boyutları, Asya bölgesindeki mevcut kentleşme hızı ve nüfus artışı dikkate alınarak, yüksek kaynak tüketiminin gerçekleştiği ve bu durumun ekolojik kaynaklı sorunları günden güne arttırabileceği düşüncesi ile bir çözüm önerisi olarak ortaya koyulmuştur. Bu çözüm önerisine göre sürdürülebilir bir tüketim davranışı; azaltma, yeniden kullanma ve geri dönüşüm uygulamalarıyla gerçekleştirilmektedir (Visvanathan ve Kumar, 2007: 1). Bu uygulamalar şu şekilde açıklanmaktadır:

1. Azaltma: Ürünlerin üretim girdileri ile ilgili kaynak kullanımının azaltılmasını ve atık miktarlarının düşürülmesini ya da üretilmiş olan ürünlerin kullanım ömürlerinin mümkün olduğunca uzatılmasını ifade etmektedir (Koçak ve Balcı, 2010: 216).

2. Yeniden Kullanma: Kullanılmış olan ürünlerin kullanım alanlarından toplatılması ve temizlenmesi dışında hiçbir işlem uygulamadan tekrar kullanılmasını veya basit onarım işlemlerinin uygulanması ile ekonomik ömürlerinin uzatılmasını ifade etmektedir (Şengül, 2010: 78). Yeniden kullanma uygulaması, ürünlerin orijinal değerlerini kaybetmelerine neden olmaktadır. Ancak çoğu zaman ürünlerin yeniden kullanılabilmesi için ek işlemler gerekmediğinden diğer geri kazanım alternatiflerine göre öncelikli olarak tercih edilmektedir (Beamon, 1999: 12).

3. Geri Dönüşüm: Kullanılmış ürünlerin kullanım alanlarından toplatılması ya da gerekmesi halinde sökülmesi; benzer malzeme türüne (metal, plastik, cam, kâğıt) göre ayrılması ve geri dönüştürülerek işlenmeye hazır malzemelere dönüştürülmesini ifade etmektedir (Beamon, 1999: 337). Geri dönüşüm uygulamasında diğer tüm geri kazanım türlerinden farklı olarak, ürünlerin işlevsellikleri ve özellikleri ortadan kaybolmaktadır (Thierry vd., 1995: 120). Geri dönüşüm uygulaması; ürünlerin geri kazanılması amacı ile eklenecek herhangi bir değer kalmaması durumunda, imha edilmesinden önce gelen son seçenektir (Guide vd., 2000: 126).

Kıracı ve Kayabaşı ise, sürdürülebilir tüketimin iki boyutu olduğunu belirtmiş ve bunları 'yüzeysel sürdürülebilir tüketim' ve 'gerçek sürdürülebilir tüketim' şeklinde ele almışlardır. Yüzeysel sürdürülebilir tüketim; ağırlıklı olarak ekonomik nedenlere dikkat çekilerek sürdürülebilir tüketim davranışlarının değerlendirilmesini içermektedir. Gerçek sürdürülebilir tüketim ise; ekonomik nedenlerin ön planda olmadığı ve gerçekleştirdiği zaman herhangi bir ekonomik fayda sağlamayan sürdürülebilir tüketim davranışlarının değerlendirilmesini içermektedir (2010: 43).

1.4.Sürdürülebilir Tüketimin Paydaşları

Sürdürülebilir tüketim anlayışının bütüncül bir şekilde benimsenebilmesinde, bu anlayışa katkı sunabilecek toplumun her kesiminden paydaşa ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü,

² Sekizler Grubu veya kısa kullanımıyla G8; üyeleri arasında Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Rusya, Birleşik Krallık ve ABD ülkelerinin olduğu uluslararası bir hükümetler forumudur.

bireyler yaşam tarzlarında, işletmeler üretim faaliyetlerinde, hükümetler yasal düzenlemelerinde, uluslararası kuruluşlar konferans ve toplantılarında, sivil toplum örgütleri görev ve sorumluluklarında sürdürülebilir tüketim anlayışına yer vermezler ise, bu tüketim anlayışının gelecek nesiller adına başarıya ulaşması pek mümkün değildir (Aksu, 2014: 38). Mont ve Plepys'e göre, sürdürülebilir tüketimin paydaşları; bireyler, işletmeler, hükümetler, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütlerinden oluşmaktadır (Mont ve Plepys, 2008: 534-536).

1.4.1. Sürdürülebilir Tüketimde Bireylerin Rolü

Bireyler, birer tüketici olarak sürdürülebilir tüketim anlayışının benimsenebilmesinde ve bunun ötesinde her alanda köklü çevre dostu değişimlerin gerçekleşebilmesinde oldukça önemli bir role sahiptir. Çünkü; beslenme, barınma ve giyinme gibi temel ihtiyaçların ve bunun yanında kişisel isteklerin karşılanmasına yönelik bireylerin aldıkları her tüketim kararı, doğrudan ya da dolaylı olarak diğer bireyleri ve çevreyi etkilemektedir. Dolayısıyla ihtiyaç ve isteklerin tanımlanması ile başlayan ve son olarak satın alıp kullanma veya kullanmamayla sonuçlanan tüketim sürecinde, her aşamada verilecek olan kararların sürdürülebilirlik farkındalığı içerisinde değerlendirilmesi oldukça önemlidir (Yelok, 2017: 123-124). Nitekim gelişmiş ülkelerdeki ekolojik kaynaklı sorunların %30-%40'ının, doğrudan veya dolaylı olarak doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesine bağlı bireysel tüketim davranışlarından kaynaklandığı gerçekleştirilmiş olan çalışmalar ile ortaya koyulmuştur (Hirsch vd., 2003: 873; Moll vd., 2005: 260).

1.4.2. Sürdürülebilir Tüketimde İşletmelerin Rolü

Yaşanan teknolojik gelişmeler ve bunun ötesinde işletmelerin her geçen gün artan büyüme hevesi sonucu küresel bir pazar haline gelen dünyamızda, rekabet koşulları daha üst seviyelere çıkmış ve tüm bunlar beraberinde ciddi ekolojik sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu sorunların özellikle son dönemlerde etkilerini belirgin bir şekilde hissettirmesi ile birlikte gerek tüketicilerin gerek hükümetlerin gerekse diğer çevre bilincine sahip kuruluş ve örgütlerin ekolojik denge konusundaki farkındalığı artmış ve bilhassa işletmelere üretim faaliyetlerinde ekolojik unsurları gözetmeleri konusunda baskı uygulanmıştır. Bu baskı sonucunda işletmeler ise, ekolojik sorunlarla ilgili sorumluluklarını yerine getirmek ve bunun yanı sıra tehditleri fırsata çevirmek için üretim faaliyetleri de dahil tüm faaliyetlerini sürdürülebilirlik anlayışıyla gerçekleştirmeye yönelmişlerdir (Ayyıldız ve Genç, 2008: 525).

İşletmelerin sürdürülebilirlik anlayışına yönelmeleriyle birlikte doğal kaynak kullanım miktarının ve atıkların azaltılması, malzeme ve enerji tasarrufunun sağlanması ve bunun yanında üretilecek ürünlerin geri dönüşebilir nitelikte olması ve tasarım süreçlerinin bu anlayış ile yürütülebilmesi gibi çevre dostu uygulamalar söz konusu olmuş ve bu amaçla köklü değişimlere gidilerek çevre dostu stratejiler geliştirilmiştir (Yavuz, 2010: 64). Nitekim, karşıt bir anlayışla, işletmelerin küresel çapta tehdit oluşturan ekolojik sorunlar karşısında duyarsız davranarak uzun dönemli başarıyı yakalamaları, rekabet edebilmeleri ve hatta faaliyetlerini sürdürülebilmeleri pek mümkün değildir (Yavuz, 2010: 81). Örneğin, King ve Lenox tarafından 2001 yılında işletmelerin çevre ve finansal performansı arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik 639 üretim işletmesi üzerinde gerçekleştirilen çalışmada; düşük çevre

performansına sahip işletmelerin, finansal açıdan da düşük performans sergiledikleri tespit edilmiştir (2001: 112-113).

1.4.3. Sürdürülebilir Tüketimde Hükümetlerin Rolü

Ekolojik sorunlara bir çözüm önerisi bulmak adına düzenlenen hükümet politikaları, eğitimler, toplantılar, konferanslar ve bunun yanında geliştirilen çevre dostu teknolojik inovasyonlar, toplumda sosyal sorumluluk ve sürdürülebilir tüketim anlayışının oluşturulmasında oldukça etkilidir. Özellikle hükümete ekolojik denge farkındalığının geliştirilmesinde ve sürdürülebilir tüketim anlayışının benimsetilmesinde önemli görevler düşmektedir. Çünkü, mutlak hakimiyete sahip hükümetlerin hukuki düzenlemeler yapması; vergilendirme, ceza, yasak, ödenek ve teşvik politikaları belirlemesi; ekolojik farkındalığı artırma konusunda ulusal düzeyde eğitim, toplantı ve konferanslar gerçekleştirmesi sürdürülebilir tüketim anlayışının yaygınlaşabilmesine ciddi katkılar sağlamaktadır (Saba, 2019: 80). Örneğin, hükümetlerce belirlenen eko-vergiler sayesinde stratejik öneme sahip ürünlerin ekolojik maliyetlerinin hesaplanması sağlanmakta ve bunun dışında işletmelerin çevresel yatırımlara yönelmeleri konusunda çeşitli teşvikler verilerek sürdürülebilir tüketim anlayışı desteklenmektedir (Şüküroğlu, 2018: 455-456).

1.4.4. Sürdürülebilir Tüketimde Uluslararası Kuruluşların ve Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü

Küreselleşme bir süreç olarak insanlara yeni fırsatlar sunduğu kadar, yeni sorunların ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Bu sorunların en başında çevresel sorunlar gelmektedir. Çünkü çevresel sorunlar dolayısıyla bozulan ekolojik denge, günden güne olumsuz etkilerini artırarak canlı yaşamını tehdit eder hale gelmiştir. Bu durum bireyler, işletmeler, hükümetler ve diğer ilgililer gibi uluslararası kuruluşları ve sivil toplum örgütlerini de ekolojik denge bilinci oluşturma konusunda çabalamaya yönlendirmiştir. Hükümetlerin halkı bilgilendirme ve sürdürülebilirlik anlayışına ikna etme noktasında yetersiz kaldığı durumlarda önemli roller üstlenen sivil toplum örgütleri, gönüllü üyeleri ile ekolojik denge konusunun içselleştirilmesine yardımcı olmaktadır. Sivil toplum örgütlerinin yanı sıra, özellikle Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Dünya Bankası ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı gibi uluslararası kuruluşlar da bünyelerinde ekolojik sorunların çözümüne yönelik bölümler oluşturmuş ve çeşitli duyurum çalışmaları ile sürdürülebilirlik anlayışını yaygınlaştırmaya çalışmışlardır (Kaypak, 2013: 28).

Örneğin, Birleşmiş Milletler tarafından 2009 yılında düzenlenen 'Çevre Programı'nda sürdürülebilirlik kavramına dikkat çekilerek yeni küresel yeşil düzenin nasıl olması gerektiği ve sürdürülebilir ekonomik kalkınma için uygulanması gereken politikalar üzerine tartışmalar gerçekleştirilmiştir (UNEP, 2009: 19). Bunun yanı sıra Avrupa Birliği'nce oluşturulan 'Avrupa Çevre Ajansı', özellikle birlik üyesi ülkeler üzerinde bir bilgi ve gözlem ağı oluşturarak çevre dostu ekonomik politikaların benimsenmesi sürecine katkı sunmaktadır (EEA, 2009: 3). Benzer şekilde Dünya Bankası tarafından oluşturulan 'Küresel Çevre Fonu', biyolojik çeşitlilik, iklim değişikliği, ozon tabakasının incilmesi vb. ekolojik sorunlara odaklanarak üye ülkelere bu sorunları iyileştirmeye yönelik fon destekleri sağlamaktadır (GEF, 2009: 6).

2. Ayakkabı Tüketimi, Su Tüketimi ve Lostralar Arasındaki İlişki

Giyinme ihtiyacı kapsamında değerlendirilen ayakkabı, ayakları dış etmenlerden koruyan yüzeyi ve tabanı çeşitli malzemeler kullanılarak üretilen bir ayak giysisi olarak nitelendirilmektedir. Diğer bir ifadeyle ayakkabı; çorap haricinde ayağa giyilen her türlü ayak giysisidir (Altan, 2019: 42). Ayakkabılar, bedenine dik durabilmesine ve hareketlerin kolaylıkla yerine getirilebilmesine yönelik işlevsel bir giyim aksesuarı olarak günlük hayatımızda yer almaktadırlar. Aslında ihtiyaç duyulduğunda satın alınan ayakkabılar, estetik özellikleri dolayısıyla ihtiyaç dışında da satın alınabilen 'giyim tamamlayıcı' ürünler olarak da değerlendirilmektedirler. Ancak geçmişten bugüne refah seviyesinin artması ile birlikte, diğer birçok üründe olduğu gibi ayakkabılarda da işlevsel faydalar geri plana atılarak sembolik faydalar öncelenir hale gelmiş ve tüketim miktarlarında ciddi artışlar yaşanmıştır (İmre, 2011: 51).

DOĞAKA tarafından 2014 yılında yayımlanan *Ayakkabıcılık Sektör Raporu*'na göre; refah seviyesinin yüksek olduğu gelişmiş ülkelerde, kişi başına yıllık ortalama ayakkabı tüketimi gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere göre daha fazladır. Örneğin, kişi başına yıllık ortalama ayakkabı (deri) tüketimi (çift) İngiltere'de 8,1, ABD'de 7,5, İspanya'da 6,3 iken Türkiye'de 2,5 seviyelerindedir. Dünya genelinde ise kişi başına yıllık ortalama üç çift ayakkabı tüketimi gerçekleşmektedir (DOĞAKA, 2014: 5). Ancak her üretilen üründe olduğu gibi ayakkabı üretiminde de kullanılan doğal kaynakların sınırsız olmadığı bir gerçektir. Çünkü doğada bulunan en şık ve en işlevsel malzemelerden biri olan deri, hem yenilenebilir bir doğal kaynak olmaması hem de işleme sürecinin (yumuşatma, kireçlik, etleme vs.) her aşamasında yüksek miktarlarda suya ihtiyaç duyulması nedeniyle bilinçli tüketilmesi zorunlu olan bir malzemedir (Gülbaş ve Karakaş, 2017: 40).

Çalışma kapsamında özellikle odaklanılan konu olan su tüketimi, tüm canlıları ilgilendiren ve çok öneme sahip bir konudur. Çünkü dünya yüzeyinin dörtte üçü sularla kaplı olmasına rağmen, gündelik hayatta kullanılabilir tatlı su miktarı oldukça sınırlıdır. Dünya üzerindeki toplam tatlı su miktarı yaklaşık 35 milyon km³ olup, bu miktar toplam su miktarının yalnızca %2,5'ini oluşturmaktadır. Ancak yaklaşık 35 milyon km³ olan toplam tatlı su miktarının yalnızca %0,3'üne (yaklaşık 105 bin km³) ulaşılabilmekte olup, genellikle kutuplarda, yüksek dağlardaki buzullarda ve yer altı rezervlerinde hapsolmuş olan diğer tatlı su kaynaklarına ulaşılamamaktadır (Muluk vd., 2013: 8). Kullanılabilir tatlı sular ile ilgili veriler bu şekilde olmasına rağmen insanoğlu kendi oluşturduğu sosyal, ekonomik ve kültürel yapıların etkisiyle mevcut su kaynaklarını bilinçsizce kullanmış ve ekolojik denge bozulma noktasına gelmiştir (Kılıç, 2008: 162).

'Yaşamın kaynağı' olarak nitelendirilen su kaynakları gerek bireyler tarafından gündelik yaşamda gerekse işletmeler tarafından üretim faaliyetlerinde bilinçsizce kullanılmaktadır. Özellikle uluslararası işletmelerin üretim süreçlerinde ve bunun yanında ürün içeriklerinde ciddi miktarda kullandıkları su kaynakları, bu işletmelerin sınırsız büyüme hevesi sonucu artan üretim faaliyetleri dolayısıyla tükenme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Ancak her ne kadar su kaynaklarının tüketilmesinde uluslararası işletmelerin önemli bir etkisi olsa da bireylerin de gündelik yaşamlarındaki su tüketimlerinin sürdürülebilir olmadığı kaçınılmaz bir gerçektir. Çünkü bugün bir araba üretimi için 450.000 litre, bir kg pamuk üretimi için 20.000 litre, bir kot pantolon üretimi için 10.000 litre, bir çift

deri ayakkabı üretimi için 8.000 litre, bir kg pirinç üretimi için 3.000 litre vs. su tüketilmekte iken; duş almak için 40 litre, tuvalet ihtiyacı için 12 litre, kahvaltı için 135 litre, bir porsiyon salata için 133 litre vs. su tüketilmektedir (Kılıç, 2008: 167). Sadece bu ürünler ve eylemler ile ilgili su tüketim miktarları dikkate alındığında bile, yakın zamanda küresel çaplı su kıtlıklarının yaşanabileceğinin söylenmesi çok zor değildir.

Su kaynaklarının tükenme noktasına gelmesinde ve dolayısıyla ekolojik dengenin bozulmasında her ne kadar bireyler ve işletmeler sorumlu olsa da bu durumun iyileştirilmesinde ve ekolojik denge bilincinin oluşturulmasında da birincil sorumlular bireyler ve işletmelerdir. Fakat bu gerçek, diğer doğal kaynaklarda olduğu gibi, su kaynaklarının da sınırsız olduğu inancı ile uzun bir süre önemsenmemiş ve 'tüketmek için tüketim' anlayışı tüketici davranışlarına hâkim olmuştur. Ancak özellikle son dönemlerde ekolojik kaynaklı sorunların olumsuz etkilerinin artması ve gündelik yaşamı etkilemesi ile birlikte doğal kaynakların değeri anlaşılmaya başlanmış ve 'tüketmek için tüketim' anlayışının sürdürülebilir olmadığı farkına varılmıştır. Bu doğrultuda gerek bireyler tüketim davranışlarını gerekse işletmeler üretim faaliyetlerini, sürdürülebilirlik anlayışına uyumlaştırmaya yönelmiş ve böylelikle de çevre dostu tüketim tarzları, üretim süreçleri ve bunun yanında yeni iş kolları ortaya çıkmıştır (Şüküroğlu, 2018: 458-460). Bu bağlamda değerlendirilen ve sürdürülebilir tüketim anlayışının boyutlarından olan 'yeniden kullanma (*reuse*)' uygulamasına katkı sunan lostra işletmeleri; eskiyen, yıpranan ve hasarlı ayakkabıları basit onarım işlemleri ile yeniden kullanılabilir hale getirerek kullanım ömürlerini uzatmaktadırlar.

Lostra, İtalyanca (*lustra*) kelimesinden türetilmiş olup, Türk Dil Kurumu sözlüğünde 'ayakkabı boyama' şeklinde tanımlanmıştır. Deforme olmuş veya yıpranmış ayakkabılar için temizlik, tadilat, boya, parlatma vb. basit onarım hizmetleri sunan lostra salonları, geçmişte mahallelerde ve yol kenarlarında sıklıkla karşılaşılan, ayakkabı boyacısı veya tamircisi olarak adlandırılan işletmelerin geleneksel yöntemlerle sundukları hizmetleri; bugün kurumsal bir kimlik altında daha gelişmiş aletler ile daha profesyonel ve daha kapsamlı bir şekilde sunan işletmelerdir. Lostra işletmeleri, sundukları hizmetler ile ayakkabıların kullanım ömürlerini mümkün oldukça uzatarak ayakkabı tüketimini ve dolayısıyla su tüketimini azaltmaktadırlar. Bunun yanı sıra lostralar, artan üretim maliyetleri paralelinde artan fiyatlar karşısında tüketiciler için ayakkabıların onarılarak yeniden kullanılmasına yönelik alternatif bir seçenek olabilmekte ve bu nedenle maddi açıdan da tasarruf edilmesine katkı sunmaktadırlar.

SONUÇ

Bu çalışmanın amacı; sürdürülebilir tüketim bağlamında ayakkabı üretiminde kullanılan su miktarlarını vurgulayarak lostra işletmelerinin sürdürülebilir tüketim anlayışına katkılarını ifade etmektir. Çalışma amacı kapsamında gerçekleştirilen literatür taraması neticesinde; kültürel bir değer olarak algılanmaya başlanan tüketim eylemi dolayısıyla sınırsız tüketime dayanan yeni tüketim tarzlarının ortaya çıktığı ve bu yeni tüketim tarzlarının gün geçtikçe üretim ve tüketim miktarlarını artırdığı anlaşılmıştır. Üretim ve tüketim miktarlarının hızla artması sonucunda ise doğal kaynakların tükenme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı ve bu nedenle ekolojik dengenin bozulma noktasına geldiği incelenen kaynaklarda belirtilmiştir.

Çalışma kapsamında ele alınan ayakkabı (deri) tüketiminin, gerek bir çift ayakkabının üretim sürecinde kullanılan su miktarı ve gerekse kişi başına yıllık ortalama ayakkabı tüketim verileri açısından ekolojik dengenin korunması noktasında dikkate alınması ve bilinçli hareket edilmesi gereken bir konu olduğu söylenebilir. Ancak ayakkabılarda da olduğu gibi sınırsız tüketime dayalı olarak değişen tüketim davranışları ve bunun ötesinde ekolojik kaynaklı sorunlar, ilk zamanlarda pek önemsenmemiş ve böylelikle zaman geçtikçe olumsuz etkileri artmıştır. Ne var ki çok geçmeden sınırsız tüketime dayalı tüketim davranışlarının sürdürülebilir olmadığı ve su gibi hayati öneme sahip doğal kaynakların tükenebileceği anlaşılmış ve bu doğrultuda hem bireyler hem işletmeler hem hükümetler ve hem de diğer kuruluş ve örgütler çözüm yolları aramaya yönelmiştir. Bu süreçte ön plana çıkan lostra işletmeleri, sundukları hizmetler ile artan ayakkabı üretimi ve tüketimi miktarları karşısında her geçen gün azalan su kaynaklarının tasarruf edilerek gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak ve sürdürülebilir tüketim anlayışını veya davranışını desteklemektedirler.

Gerçekleştirilen bu çalışma neticesinde; lostra işletmelerinin sundukları hizmetler ile sürdürülebilir tüketim anlayışını destekleyerek ekolojik dengenin korunmasına katkı sağladıklarına ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçtan da anlaşılacağı gibi sürdürülebilir tüketim anlayışı hem bugünkü neslin hem de gelecekteki nesillerin ihtiyaç ve isteklerinin sürdürülebilir bir şekilde karşılanabilmesi için mevcut kaynakların bilinçli olarak kullanılmasına dayanmaktadır. Bu ekolojik dengenin korunmasına yönelik olarak hizmet sunan lostra işletmeleri ise, kişi başına yıllık ortalama ayakkabı tüketim miktarını ve bunun ötesinde su kaynaklarının kullanım oranını azaltarak sürdürülebilir tüketim anlayışına dolaylı bir şekilde katkı vermektedirler.

Sürdürülebilir tüketim anlayışının tam olarak benimsenebilmesi ve uygulanabilmesi için ise; bütüncül bir şekilde bireylerin, işletmelerin, hükümetlerin ve diğer kuruluş ve örgütlerin davranışlarını ve faaliyetlerini sürdürülebilirlik anlayışına uyumlaştırmaları ve bu doğrultuda stratejiler, politikalar, hedefler ve ilkeler belirlemeleri gerekmektedir.

İncelenen kaynaklar, elde edilen sonuçlar ve yapılan değerlendirmeler bir bütün olarak ele alındığında; literatürde sürdürülebilir tüketim ile ilgili birçok çalışmanın mevcut olduğu, ancak sürdürülebilir tüketim bağlamında gerçekleştirilen bu çalışmanın özellikle ayakkabı tüketimi, su tüketimi ve lostralar arasındaki ilişkiye odaklanması nedeniyle diğer çalışmalardan ayrılarak literatüre katkı sağladığı söylenebilir. Ayrıca ekolojik dengenin iyileştirilmesi hususunda; çalışmanın sürdürülebilir tüketim anlayışını farklı bir perspektifle ele alarak kapsamının genişletilmesine yardımcı olması açısından da, konu ile ilgili araştırma yapan akademisyenlere, öğrencilere, işletme yöneticilerine ve diğer araştırmacılara yeni bakış açıları sunabileceği ifade edilebilir.

Literatüre katkı sağlamak isteyen araştırmacılara önerilerde bulunmak gerekir ise; konunun bilimsel gerçekliğinin artırılması açısından daha geniş bir zaman diliminde ayakkabı üreticileri ve lostra işletmeleri ile görüşülerek uygulamalı çalışmalar gerçekleştirilebilir. Bunun yanı sıra diğer ürünlerin de üretim süreçlerindeki su tüketimi miktarları ve kişi başına yıllık ortalama tüketim verileri ele alınarak öne çıkan ürünler sürdürülebilir tüketim bağlamında incelenebilir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma içerisinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları, akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, bu çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, çalışmanın özgün olduğunu bildiririm. Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu çalışma tek yazar tarafından hazırlanarak ortaya konulmuştur.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmanın hazırlanmasında çıkar çatışması yaşanacak herhangi bir durum bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aksu, C. K. (2014). *Üniversite Çalışanlarının Sürdürülebilir Tüketime Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi: Kafkas Üniversitesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Altan, S. (2019). *Marka Yönetimi ve Markalaşma Sürecinin İş Güvenliği Ayakkabısı Sektöründe Uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ayyıldız, H. ve K. Y. Genç (2008). "Çevreye Duyarlı Pazarlama: Üniversite Öğrencilerinin Çevreye Duyarlı Pazarlama Uygulamaları ile İlgili Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (2), 505-527.
- Beamon, B. M. (1999). "Designing the Green Supply Chain". *Logistics Information Management*, 12 (4), 332-342.
- Brown, P. M. ve L. D. Cameron (2000). "What Can Be Done To Reduce Overconsumption?". *Ecological Economics*, 32 (1), 27-41.
- Can, Ö. ve K. M. Ayvaz (2017). "Tekstil ve Modada Sürdürülebilirlik". *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 110-119.
- Çetinkaya, M. (2022). *Televizyonlarda Yayınlanan Gündüz Kuşağı Programlarında Değişen Aile Yapısı ve Mahremiyet*. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- DOĞAKA (2014). *Ayakkabıcılık Sektör Raporu*. Hatay: DOĞAKA Yayını.
- EEA (2009). *Who We Are, What We Do, How We Do It? Report*. Copenhagen: EEA Publication.
- Ercoskun, Ö. (2007). *Sürdürülebilir Kent İçin Ekolojik-Teknolojik (Eko-Tek) Tasarım: Ankara-Güdül Örneği*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- GEF (2009). *Annual Performance Report*. Washington: GEF Publication.

- Guide Jr, V. D. R., V. Jayaraman, R. Srivastava ve W. C. Benton (2000). "Supply-Chain Management For Recoverable Manufacturing Systems". *Interfaces*, 30 (3), 125-142.
- Gülbaş, H. ve S. Karakaş (2017). "Deri İmalathanelerinde Tabaklama İşlemi Sırasında Kullanılan Kimyasalların Deri Yolu ile Temasında Karşılaşılan Olası Risklerin İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Belirlenmesi: Uşak İli Deri (Karma) Organize Sanayide Bir Uygulama". *Social Sciences*, 12 (1), 37-53.
- Hirschl, B., W. Konrad ve G. Scholl (2003). "New Concepts In Product Use For Sustainable Consumption". *Journal of Cleaner Production*, 11 (8), 873-881.
- İmre, H. M. (2011). *Tarihsel Gelişim İçerisinde Moda, Ayakkabı ve İnsan İlişkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İslamoğlu, A. ve R. Altunışık (2008). *Tüketici Davranışları (5. Baskı)*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Karalar, R. ve H. Kiracı (2011). "Çevresel Sorunlara Karşı Bir Çözüm Önerisi Olarak Sürdürülebilir Tüketim Düşüncesi". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), 63-76.
- Kaypak, Ş. (2013). "Çevre Sorunlarının Çözümünde Küresel Çevre Politikalarının Önemi". *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 17-34.
- Keleş, R. ve C. Hamamcı (2005). *Çevre Politikası (5. Baskı)*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kılıç, S. (2008). "Küresel İklim Değişikliği Sürecinde Su Yönetimi". *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (39), 161-186.
- King, A. A. ve M. J. Lenox (2001). "Does It Really Pay To Be Green? An Empirical Study of Firm Environmental and Financial Performance". *Journal of Industrial Ecology*, 5 (1), 105-116.
- Kiracı, H. ve A. Kayabaşı (2010). "Real and Spurious Sustainable Consumption Behavior in Turkey: A Field Research". *Innovative Marketing*, 6 (2), 43-47.
- Koçak, F. ve V. Balcı (2010). "Doğada Yapılan Sportif Etkinliklerde Çevresel Sürdürülebilirlik". *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 213-222.
- Leblebici, D. (2004). *Türk Ayakkabı Sanayii ve Tasarım Sorunu*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Meadows, D. H., D. L. Meadows, J. Randers ve W. W. Behrens III (1972). *The Limits To Growth: A Report To The Club of Rome*. New York: Universe Books.
- Moll, H. C., K. J. Noorman, R. Kok, R. Engström, H. Throne-Holst ve C. Clark (2005). "Pursuing More Sustainable Consumption by Analyzing Household Metabolism in European Countries and Cities". *Journal of Industrial Ecology*, 9 (1-2), 259-275.
- Mont, O. ve A. Plepys (2008). "Sustainable Consumption Progress: Should We be Proud or Alarmed?". *Journal of Cleaner Production*, 16 (4), 531-537.

- Muluk, Ç., B. Kurt, A. Turak, A. Türker, M. A. Çalışkan, Ö. Balkız, S. Gümrükçü, G. Sarıgül ve U. Zeydanlı (2013), *Türkiye’de Suyun Durumu ve Su Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar: Çevresel Perspektif*, <https://www.skdturkiye.org/files/yayin/Turkiyede-Suyun-Durumu-ve-Su-Yonetiminde-Yeni-Yaklasimler-Raporu.pdf> (10.03.2023).
- OECD (2002). *Towards Sustainable Household Consumption? Trends and Policies in OECD Countries Report*. Paris: OECD Publication.
- Saba, C. (2019). *Sürdürülebilir Tüketim Bağlamında Yeşil Tüketim*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sceats, S. (2000). *Food, Consumption and the Body in Contemporary Women’s Fiction*. New York: Cambridge University Press.
- Şengül, Ü. (2010). “Atıkların Geri Dönüşümü ve Tersine Lojistik”. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 6 (1), 73-86.
- Şüküroğlu, V. K. (2018). “Sürdürülebilirlik Bağlamında Tüketici Vatandaş Sorumluluğu”. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (65), 451-470.
- Thierry, M., Salomon, M., Van Nunen, J. and Van Wassenhove, L. (1995). “Strategic Issues in Product Recovery Management”. *California Management Review*, 37 (2), 114-136.
- UN (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. New York: Oxford University Press.
- UNEP (2009). *Global Green New Deal Policy Report*. Geneva: UNEP Publication.
- UNESCO-IHE (2004). *Water Footprints of Nations, Value of Water Research Report Series No. 16*. Delft: UNESCO-IHE Publication.
- Visvanathan, C. and Kumar, S. (2007). “3Rs (Reduce, Reuse, and Recycle) Initiatives in Asia”. *In International Conference on Cleaner Technologies and Environmental Management*. India: Pondicherry.
- Yavuz, V. A. (2010). “Sürdürülebilirlik Kavramı ve İşletmeler Açısından Sürdürülebilir Üretim Stratejileri”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (14), 63-86.
- Yelok, Y. (2017). *Yeşil Tedarik Zinciri Yönetimi ve Çevresel Sürdürülebilirlik Olgusuna İlişkin Farkındalık Düzeyinin Ölçülmesi: Mersin İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

EXTENDED ABSTRACT

The phenomenon of consumption together with the postmodern period, in which production has transferred its priority position to consumption; it has turned into an arbitrary tool for classifying individuals in society, determining their lifestyles, and ensuring interpersonal interaction, rather than an obligation to meet basic needs. However, with the rapid population growth experienced especially after the second half of the 20th century, significant increases were experienced in production and consumption amounts and natural resources were faced with the danger of exhaustion. Although the negative effects of this situation were not felt at first, the unconscious usage rates of a vital natural resources such as water usage is not sustainable. Individuals, businesses, governments and other institutions and organizations

have to act responsibly for a livable world. For this purpose, reviewing consumption behaviors and adopting a sustainable consumption approach have come to the fore. Sustainable consumption understanding; is based on the conscious use of existing resources in order to meet the needs and desires of both current and future generations in a sustainable way.

Evaluated within the scope of dressing needs, shoes have changed and developed since primitive times, providing protection of the foot from external influences and also completing the clothes aesthetically. However, especially in recent times, symbolic benefits, not functional benefits, have come to be prioritized in shoe preferences, as in many other products. As a result of this situation, the purpose and duration of use of shoes have changed, and there has been a rapid increase in production and consumption amounts. However, as in every product produced, the natural resources used in the production of shoes are not unlimited. Researches show that an average of three pairs of shoes (leather) are consumed per person per year in the world and 8000 liters of water is used in the production of each pair of shoes (leather). Therefore, it is not difficult to state that this situation is not sustainable.

Although three quarters of the earth's surface is covered with water, the amount of fresh water available in daily life is quite limited. The total amount of fresh water on Earth is approximately 35 million km³ and this amount constitutes only 2.5% of the total amount of water. However, only 0.3% (approximately 105 thousand km³) of the total fresh water amount, which is approximately 35 million km³, can be reached, and other fresh water resources, which are usually trapped in the poles, high mountain glaciers and underground reserves, cannot be reached.

Although individuals and businesses are responsible for the depletion of water resources and for the deterioration of the ecological balance, individuals and businesses are primarily responsible for improving this situation and creating awareness of ecological balance. If individuals do not include sustainable consumption in their lifestyles, businesses in their production activities, governments in their legal regulations, international organizations in conferences and meetings, and non-governmental organizations in their duties and responsibilities, it is not possible to leave a livable world to future generations. In this direction, both individuals' consumption behaviors and businesses have tended to harmonize their production activities with the understanding of sustainability, and thus, environmentally friendly consumption styles, production processes, as well as new business lines have emerged. In this context, the lostra businesses that contribute to the 'reuse' practice, which is one of the dimensions of the sustainable consumption approach; They extend the life of worn, worn and damaged shoes by making them reusable with simple repair processes.

Shoeshine parlors offer simple repair services such as cleaning, remodeling, painting, polishing for deformed or worn shoes. In the past, neighborhoods and roadsides often featured traditional businesses specializing in shoe polishing or repair. However, in contemporary times, these businesses have transformed into shoeshine parlors that provide services in a more sophisticated, professional, and comprehensive manner, operating under a corporate identity.

The aim of this study; in the context of sustainable consumption, is to express the contributions of lostra businesses to the understanding of sustainable consumption by emphasizing the

amount of water used in shoe production. As a result of the literature review, which is carried out within the scope of the study, it has been understood that new consumption styles that are based on unlimited consumption increase the amount of production and consumption day by day, and therefore the ecological balance has come to the point of deterioration. As a result of this study; it has been found that the lostra businesses contribute to the preservation of the ecological balance by supporting the understanding of sustainable consumption with the services they offer.